

ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРАЇН СВІТУ

УДК 342.82(485)

А. А. Моренчук – кандидат історичних наук, доцент кафедри країнознавства і міжнародних відносин Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Особливості виборчої системи Швеції

Роботу виконано на кафедрі країнознавства і міжнародних відносин СНУ ім. Лесі Українки

Досліджено особливості виборчої системи сучасної Швеції. Вказано, що країна накопичила унікальний досвід застосування пропорційної системи. Виділено елементи, які доцільно було б застосувати у вітчизняній практиці.

Ключові слова: виборча система, вибори, парламент, пропорційна система, виборці.

Morenchuk A. A. Features of the Electoral System of Sweden. The features of the electoral system of modern Sweden. It is indicated that Ukraine has accumulated unique experience of a proportional system. Selected items are that what would be applied in our country.

Key words: electoral system, elections, parliament, the proportional system, voters.

Актуальність теми дослідження. Перед сучасною Україною надзвичайно гостро стоїть питання щодо реформування її політичної системи. Одним з анонсованих владою пріоритетів є перехід до пропорційної виборчої системи, тому вивчення досвіду застосування пропорційної системи іншими країнами стає важливим науковим завданням. Великий інтерес при цьому представляє Швеція, де практика застосування пропорційної системи має низку особливостей.

Метою наукового дослідження є вивчення досвіду функціонування виборчої системи в сучасній Швеції.

Реалізація поставленої мети зумовила розв'язання таких **завдань**:

- з'ясувати особливості функціонування виборчої системи сучасної Швеції;
- виділити аспекти, які корисно було б застосувати у вітчизняну практику.

Вклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Швеція представляє собою одну з успішних і стабільних політичних систем у сучасній Європі. Одна із причин цього, очевидно, є особлива виборча система, яка гарантує стабільність парламентської коаліції й уряду.

В середині 70-х років ХХ ст. Швеція зазнала серйозних реформ, які перетворили її з дуалістичної монархії в парламентську з дуже обмеженими повноваженнями короля. Водночас парламент країни, Риксдаг, було перетворено з двопалатного в однопалатний. Це було зумовлено тим, що були скасовані цензи, на підставі яких по-різному обиралися верхня та нижня палати, й необхідність у двопалатному парламенті відпала [1].

Риксдаг обирається безпосередньо народом із 18 років (раніше народ обирав нижню, другу палату, а верхня палата обиралася ландстингами – представницькими органами ленів – областей країни). До 1994 р., більш ніж сторіччя, парламент

(нижня палата) традиційно обирався на три роки. Зараз Риксдаг Швеції обирається на чотири роки за пропорційною системою.

При цьому пропорційна виборча система в Швеції має низку специфічних рис. Так, парламент складається з 349 депутатів. Пропорційні вибори проходять у територіальних багатомандатних округах, яких всього 29. Територіально вони збігаються з ленами (областями), або комунами великих міст (Стокгольм, Гетеборг, Мальме). Тобто кожен лен, або велике місто обирає своїх депутатів. Відповідно, конкурують місцеві партійні списки загальношведських партій.

У територіальних округах розігрується 310 мандатів, а 39 зарезервовано яккості «вирівнюючи». За підсумками виборів, мандати від округу розподіляються тільки між партіями, які по ньому зібрали не менше 12 % голосів. Після того як визначено 310 мандатів, розподіляються 39 «вирівнюючи» мандатів. Ці мандати надаються тим партіям, які набрали менше 12 % у виборчих округах, але не менше 4 % у масштабі всієї країни [3, с. 104].

Така система дає значну перевагу великим партіям (тільки їм під силу подолати 12 %-ий бар'єр у кожному окрузі), але залишає незначний шанс середнім партіям (здатним зібрати 4 % по країні). Соціал-демократична робітничка партія Швеції (СДРПШ) – найсильніша й найбільш впливова в країні. З 1934 р. з невеликими перервами вона має більшість у Риксдазі й формує уряд [1].

Із 1998 р. в Швеції запроваджено преференційну систему, тобто виборець отримав можливість поставити позначку поряд з ім'ям конкретного кандидата й за певних обставин це може змінити порядок партійного списку. Для цього кандидату потрібно набрати не менше 5 % особистих голосів (до 2010 р. межа для парламентських становила 8 %) [3, с. 104].

Таким чином, при розподілі місць, що отримала партія, спочатку визначаються кандидати, які пройшли відсотковий поріг. Після цього, якщо з'ясується, що є ще вакантні місця, то розподіл продовжується на основі партійного списку. На практиці ця реформа мала незначний вплив на розподіл місць у парламенті, оскільки більшість персональних голосів були подані за кандидатів, що перебували у верху партійних списків. Крім того, можливість голосування за конкретного кандидата використовується незначним числом виборців. Наприклад, на виборах у 2010 р. частка виборців, що скористалися преференційним правом становила близько 25 % [3, с. 105].

При цьому, вважається, що позитивний ефект із запровадження цієї системи все ж таки присутній. Партії почали більш ретельно підходити до питання висування своїх кандидатів. Ті ж, у свою чергу, більш активно включаються у передвиборчу агітацію. Зросла презентабельність шведської політики. Цікавим досвідом є також те, що політичні партії вже використовують нову систему як інструмент для вирішення внутрішніх ідеологічних конфліктів. Найбільш яскраво це проявляється у соціал-демократичній партії, де можна знайти як про-ЄС зорієнтованих кандидатів, так і ЄС-скептиків. Таким чином, партія ніби дає змогу виборцям самостійно вирішити орієнтацію партії. Аналогічні приклади простежуються в Християнсько-демократичній партії в деяких виборчих округах, де є ідеологічні протиріччя між релігійними й світськими виборцями [3, с. 105].

Ще однією цікавою практикою, яка може представляти значний інтерес для України є те, що в Швеції та частина кандидатів у депутати, які не пройшли за партійними списками, стають заступниками депутатів. Вони допомагають депутату в роботі й стають депутатами у разі, якщо посада депутата (заступником якого вони були) стане до виборів з якої-небудь причини вакантною [1].

Висновки. Таким чином, досвід функціонування Швеції може представляти значний інтерес для сучасної України. По-перше, цікавою є практика надання переваги для сильних партій із збереженням певної присутності в парламенті, завдяки «врівноважуючи» мандатів, середніх партій. Цей механізм забезпечує стабільність роботи уряду й чітку відповідальність конкретної політичної сили.

По-друге, позитивною практикою є застосування окружних, а не загальнодержавних партійних списків. Таким чином, на відміну від України, значною мірою знімається питання закритих списків і проблема того, що до парламенту потрапляють особи, які маловідомі, або зовсім не відомі виборцям. На рівні області чи міської громади відстежити це явище значно простіше, ніж у масштабах країни.

По-третє, приклад Швеції чітко демонструє як позитивні, так і негативні сторони застосування преференційної системи. З одного боку, вона майже не впливає на результати виборів. Однак, з іншого, більше мобілізує роботу партійних осередків і кандидатів, заставляє партії ретельніше підходити до питання визначення кандидатів, дає змогу чіткіше зорієнтуватись у пріоритетах і запитах виборців.

По-четверте, корисною є практика формування помічників депутатів із партійного резерву. Це усуває можливість потрапляння до цієї когорти випадкових людей, дає можливість членам партії, що не потрапили до парламенту, накопичувати необхідний досвід і бути в курсі поточної політичної ситуації, швидко й ефективно заповнювати вакансії.

Джерела та література

1. Якушев А. В. Конституционное право зарубежных стран (конспект лекций в схемах) / Автор. материал : А. В. Якушев, редактор-составитель : В. П. Водопьянов. – М. : Приор-издат, 2004. – 368 с.
2. Grofman B. The Evolution of Electoral and Party System in the Nordic Countries / Bernard Grofman, Arend Lijphart. – New York : Agathon Press, 2002. – 295 p.
3. Pierre J. The Oxford Handbook of Swedish politics / Jon Pierre. – Oxford : Oxford University Press, 2015. – 697 p.

УДК 94(479.22):342.4(477)

О. Ю. Новак – студент 5 курсу факультету міжнародних відносин Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Конституційні реформи Грузії: досвід для України

*Роботу виконано на кафедрі країнознавства і міжнародних відносин СНУ ім. Лесі Українки
Науковий керівник: А. А. Моренчук – кандидат історичних наук, доцент кафедри країнознавства і міжнародних відносин СНУ ім. Лесі Українки*

Розглядаються особливості конституційних реформ у Грузії. Досліджується механізм внесення змін до грузинської Конституції. Визначаються перспективні аспекти використання грузинського досвіду конституційних перетворень у ході конституційної реформи в Україні.

Ключові слова: Грузія, Україна, реформи, конституція.

Novak O. Y. Constitutional Reform in Georgia: Experience for Ukraine. The features of constitutional reforms in Georgia are reviewed. The mechanism of amendments to the Georgian Constitution is researched. The prospective aspects of Georgian constitutional reforms in the constitutional changes in Ukraine are determined.

Key words: Georgia, Ukraine, reform, constitution